

modo adgit justa causa iudicio Episcopi: idque probant ex Trid. Sess. 22. c. 6. ubi dicitur: « In commutationibus ultimarum » voluntatum, quæ non nisi ex justa et necessaria causa fieri » debent, Episcopi, tanquam Delegati Sedis Apostolicæ, sum- » mari et extrajudicialiter cognoscant, nihil in precibus, tacita » veritate, vel suggesta falsitate, fuisse narratum, priusquam » commutations prædictæ executioni demandentur. » Ita Barbosa de Pot. Episc. Alleg. 83. n. 5. cum Sylo. v. Legatum 4. q. 12. Mencia, Beia, Graff. Mendoza, citatque etiam Rotam Rom. Dec. 1122. Et ita etiam Salm. de Leg. c. 5. n. 67.

Secunda vero sententia probabilior, quam tenent Mol. de Just. D. 249. Laym. l. 3. tr. 8. c. 11. n. 10. et Sanch. l. c. dub. 2. cum aliis negat posse Episcopos, etiam cum justa causa, commutare ultimas voluntates. Ratio, quia ex cap. Tua de Testam. et ex Trident. Sess. 22. c. 8. imponitur Episcopis exequi exactè ultimas voluntates; et hoc, etiamsi commutatio fieret in melius, ut dicunt Barb. l. c. n. 3. cum Imola, et Bonif. Laym. ibid. ac adhæret Lugo D. 24. n. 307. ex c. Conquestus de Foro comp. et cap. Quia nos de Testam. contra Dian. p. 2. R. 26. ac Sylo. Beia, Graf. Comit. Vasq. etc. apud Croix l. 4. n. 847, qui admittunt commutationem in melius. Nec probari dicunt primam sententiam à Trid. in cit. c. 6. Nam ibi tantum committitur Episcopis, ut quando commutations ultima voluntatis à Sede Apostolica eis committuntur, ipsi, antequam illæ executioni demandentur, examinent an sint verae causæ expositæ? Concilium enim in cap. 5. immediate præcedenti locutum erat de executionibus dispensationum à sola Sede Apostolica obtentarum. Et hoc aiunt esse conforme. Clementinæ, Quia contingit, citatæ in l. Quæst. Valde tamen probabiliter censem Laym. cit. n. 11. et consentiunt Salm. c. 5. n. 194. cum Bon. et Trull. quod, si aliqua causa superveniat, vel si fuerit testatori ignota, quam si ille cognovisset, aliter disposuisset, tunc Episcopus cum hærede potest ex epiceia interpretari voluntatem Testatoris et legatum in alium usum convertere, putò si legatum sit relictum pro vasis sacris conficiendis, quibus Ecclesia non egeat, sed potius casulis. Quando autem legata pia nullo modo possunt applicari ad usum a testatore intentum, illa non sunt caduca, sed applicanda sunt in alium pium usum, arbitrio Episcopi et Executoris, ut docent idem Laym. ib. cum Abb. et Lugo. D. 24. n. 305. ex c. Nos quidem de Testam.

Sed dubitatur 1. An in commutationibus ab Episcopis faciens, requiratur etiam consensus hæredis et Legatarii? Abbas, et Petr. de Ubaldis ap. Barbos. de Pot. Ep. All. 83. n. 6. dicunt requiri consensum hæredis, ex c. Nos quidem de Testam. Sed si hæres nollet consentire, Episcopus solus potest commutationem exequi, ut ait Roch. cum Felin. ap. Barb. l. c. Dicit autem prædictus Petr. de Ubald. ibid. ex Barth. quod insuper requiritur consensus Ecclesiæ, cui factum est legatum; sed si neque Ecclesia vellet consenire, Episcopus solus commutare potest.

Dubitatur 2. Quæ sint causæ, ob quas Episcopus ultimas voluntates commutare valeat? Causa I. est, quando pecunia legata ad aliquem usum, non sufficit. Barb. de Pot. Ep. All. 83. n. 7. etc. II. Quando usus legati non potest adimpleri, idem Barb. n. 8. cum Riccio; vel si res legata nequeat deservire pro usu destinato, ob impedimentum facti, vel juris? ita Barb. n. 9. cum Imola, Bonif. Abb. Innoc. Ubald. Socin. etc. Hinc, si non potest Monasterium Monialium construi, ubi voluit testator, puta in loco campestri, contra præscriptum à Conc. Tridentino Sess. 25. c. 5. Potest Episcopus alium locum destinare, ut Farin. Alexandr. Riccius cum eod. Barb. n. 10, qui tam notat cum Ubald. et Genuens. quod, si impedimentum est facti, et non est perpetuum, debet expectari tempus opportunum, ex c. Non. est etc. Quod super his, de Voto. Si vero impedimentum est juris, distinguunt idem Petrus de Ubald. quod, si legatum est ad usus pios, tunc fit commutatio; secus, si ad usus inhonestos, putò, ut in Ecclesia fiant ludi theatrales, qui prohibentur in c. Cum decorum. de Vita et hon. Cler. tunc legatum est nullum, tanquam inutile et fit caducum. III. Causa est, si legatum est factum ad usum non ita necessarium; tunc enim poterit Episcopus commutare in alium pium usum magis eidem Ecclesiæ necessarium: ita Barb. n. 12. cum Riccio, et Genuen. Vide mox dicta in Q. II. Imò etiam ad alium usum fructuosum, si causa sit gravissima, et ita præsumatur mens Testatoris, ut addit ib. Genuensis ap. Barb. n. 13. Sic pariter dicit idem Barb. n. 14. cum Riccio, quod redditus alicujus Capellæ deputati pro Missis, Episcopus potest commutare in paramentorum emptione pro una vice tantum.

DUBIUM III.

De Renunciatione hæreditatum.

952. Quando valeat renunciatio hæreditatis? — 953. An hæc strictè interpretanda? Vide ibi resolutions. — 954. Au sint irrita pacta de hæreditate viventium? Vide exceptions. — 955. De Constitutione Tridentini irritante renunciations ingredientium Religionem.

952. — « RESP. 1. Renunciatio futuræ hæreditatis, nisi jura- » mento firmetur, nullius roboris est. Ratio est, quia ita jure cau- » tum est propter bonum publicum. Excipe 1. Nisi quis in ipso » testandi actu renuntiet juri successionis, vel post testamentum » conditum, in quo præteritus est, præteritionem suf appro- » bet. 2. Nisi hæres necessarius, post debitam sibi portionem » integrum à patre acceptam, reliquæ hæreditati renunciet; qui » tamen, si bona patris postea augeantur, legitimam eorum por- » tionem poterit exigere. (V. Not. LXXVI, pag. 386.)

955. — « Resp. 2. Renunciatio hæreditatis, cum odiosa sit, » et contra jus commune, strictæ interpretationis esse debet. »

Unde resolues casus sequentes:

« 1. Non obstat renunciatio hæreditatis, etiam jurata à filio
» facta, quominus ab eodem patre, mutata iterum voluntate,
» possit institui hæres. *Molin. Sanchez lib. 7. cap. 7.*

« 2. Si filius renunciat in favorem fratris, eo mortuo ante pa-
» trem, is, qui renunciat in prima hæreditate, succedere potest;
» imò etiam institui debet, quia causa renunciationis cessavit.

» *Mol. d. 579. n. 19.*

« 3. Filius post juratam renunciationem nihilominus succedere
» potest in iis bonis, quæ pater ad secundas nuptias transiens,
» liberis ex priore matrimonio susceptis relinquere cogitur. Ratio
» est, quia in his filius non succedit jure sanguinis, cui renuncia-
» vit, sed propter civiles Constitutiones, et favores. *Mol. n. 21.*

« 4. Etsi filia accipiens dotem à patre dicat se ea contentam,
» et renuntiare paternæ hæreditati; pactum tamen illud est in-
» validum, eoque non obstante, potest postea petere complemen-
» tum legitimæ portionis suæ. *Ex l. pactum dotale, C. de Collat.*
» *L. si quando C. de pact. etc. Quamois pactum, de pact. in 6.*
» *Mol. Sanch. l. 6. cons. Lugo respon. mor. l. 6. dist. 24.*

« 5. Si parentes dent filiæ dotem infra portionem legitimæ
» debitæ, inducantque eam coactione vel fraude, seu dolo ad
» renuntiandum legitimæ, non sunt in conscientia tuli, sed te-
» nentur illi restituere libertatem. *Sanch. lib. 4. de Matrim. d. 9.*
» *Lugo loc. cit.* At licet filia, si renunciationem juramento fir-
» maverit, eam servare teneatur; si tamen dolus, vel metus
» intervenerit, licebit relaxationem juramenti injuste extorti pe-
» tere: eaque obtenta, non tenebitur pacto, quod ex injusta coac-
» tione processit. Vide *Sanch. l. 2. mor. c. 13. Lugo t. 2. de Just.*
» *d. 22. sect. 8. et resp. mor. l. 6. d. 24.*

954. — « Resp. 3. Omne pactum, vel donatio de alterius vi-
» ventis hæreditate ipso jure irrita est, v. gr. irritum est pactum
» quo Titius hæreditatem, quam sperat a Sempronio, promit-
» tit, aut obligat Caio. Ratio est, quia tales pactiones odiosæ
» sunt, et plenæ periculis, ob insidias, quæ parantur ejus vitæ,
» super cujus bonis fit pactio. *Laym. c. 7. n. 3.*

« Excipe 1. Nisi consentiat is, de cuius hæreditate agitur, et
» in eo consensu usque ad mortem perseveret. 2. Nisi renun-
» ciatio fiat in favorem Communitalis, seu Collegii; hīc enim
» cessat præsumptio, vel periculum insidiarum. 3. Nisi quis ob
» Constitutiones Ordinis, de omnibus bonis, et juribus ac-
» quisitis et acquirendis disponere debeat, idque in favorem Com-
» munitalis piæ, vel euam certæ personæ pauperis. *Sanch. c. 2.*
» *n. 54. Laym. l. c. n. 3. 4.* Nisi fiat pactum circa hæredita-
» tem personæ incertæ, v. gr. si quæ mihi hæritas obvenerit,
» dum vixeris, tua esto: cessat enim periculum. *Mol. Sanch.*
» *l. 7. c. 2.*

955. — « Quæres, quousque se extendat constitutio *Trid.*
» *sess. 25. c. 16.* irritans donationes et renunciations, etiam ju-

» ratas, quæ sunt ab ingredientibus religionem, nisi fiant cum
» licentia Episcopi sive Vicarii, intra duos menses proximos
» ante professionem, et professio postea subsequatur?

« Resp. 1. Hanc constitutionem non habere locum in codicillis,
» testamentis, aut donationibus mortis causa: quia hujus consti-
» tutionis ratio est, ne per renunciatonem hæreditatis novitiis
» imponatur necessitas profitendi; hæc enim ratio cessat in his
» ultimis voluntatibus, quippe quæ usque ad professionem revo-
» cables sunt. Quare valet adhuc hodie testamentum à novitio
» conditum, neque rumpitur, secuta professione, etsi Monas-
» terium in eo præteritum fuerit. *Sanch. l. 7. c. 5.* Qui autem
» licet à religione recedit, recuperat omnia bona cuicunque
» ante donata, intuitu ingressus in Religionem.

« Resp. 2. Ea constitutione non prohiberi donationem modi-
» cam, quia cessat ratio. *Sanch. n. 23.*

« Resp. 3. Ea comprehendit renunciatonem Beneficii Eccle-
» siastici. Ratio est, quia hæc est amissio magni juris ob quam
» libertas egrediendi à religione impeditur. *Sanch. n. 37.*

« Resp. 4. Per eamdem etiam irritantur renunciations, quæ
» sunt ante ingressum religionis, intuitu, vel causa impulsiva
» ingrediendi; qualis intentio in dubio præsumitur, si non multò
» ante ingressum factæ sint. Ratio est, tum quia Concilium ab-
» solute loquitur, tum quia alias non sufficienter consuluisse li-
» bertati novitorum. *Nav. Less. l. 2. c. 41. n. 40. contra Sanch.*
» *cujus tamen sententia est probabilis.* Unde sic donatum tutio
» retineri potest, donec per sententiam judicis rescindatur.
« Resp. 5. Irritam etiam esse donationem, seu renunciatonem
» bonorum, sub conditione professionis edendæ factam, ita ut,
» ea non secuta, corrut, *Nav. Sanch. n. 17. Mol. etc.* Ratio est
» quia donantes, seu renunciantes ægrè contristant donatarios,
» ut eos de possessione semel capta dejiciant; et Monasteria,
» quæ tales donationes acceperunt, omnes modos adhibent, ut
» tales ad professionem inducantur. *Laym. c. 7. n. 8.*

« Resp. 6. Non obstante hac constitutione, validas esse re-
» nunciations, aut donationes ante vel post ingressum Soc.
» JESU factas, juxta ejus constitutiones. Ratio est, quia Tridenti-
» num Societatem disertè excipit. Dixi (juxta constitutiones)
» quia in iis donationibus, quæ contra constitutiones sunt, non
» videtur habere locum, quia Tridentinum id voluit in favorem
» Societatis. Quod autem ob gratiam alterius conceditur, non
» est in ejus dispendium retrorquendum. *Mol. Sanch. Laym. l. c.*

DUBIUM IV.

Qui possint et debeant esse Executores Testamenti.

956. Qui possint esse Executores? Et qui sint de jure? Et an possint
officio fungi per alios? — 957. An Religiosus Executor possit ap-
plicare suo Monasterio legata relicia ad pias causas? — 958. Quo-

150 LIB. III. TRACT. V. DE SEPTIMO PRÆC. DECAL. CAP. IV.
modo relicta incerta sint exequenda? — 939. An legata ad pias
causas possint commutari? — 940. Vide resolutiones. — 941. Quo-
modo exequenda voluntas testatoris?

936. — « RESP. 1. Illi à testatore (*V. Not. LXXVII*, pag. 386.)
» nominari possunt, unus, vel plures ex hæredibus, vel non hæ-
» redibus; nec tantum masculus, sed etiam foemina. *Sanch. Wad.*
» *Dian. p. 8. t. 5. R. 4.* non tantum laicus, sed etiam clericus, et
» religiosus. Hic tamen non sine sui Prælati licentia; at Fratres
» de observantia nullo modo. Quòd si tamen religiosus, contra
» Canonum decreta, executor testamenti sit, acta ejus valent. Ita
» *Laym. c. 11.* Et ratio est, quia, spectato jure naturali, suffi-
» cit voluntas Testatoris executoris: nec canones executionem
» religiosi infirmant, sed prohibit tantum. *V. Bon. de contr.*
» *d. 3. q. 18. Dian. p. 8. t. 5. R. 9. 10.* Et, licet impubes executor
» esse non possit, potest tamen minor, si explevit annum 17.
» *Sanch. Lugo. Wading. Dian. p. 8. t. 5. Restit. 6.* Nullus au-
» tem cogit potest, ut sit executor, *Dian. l. c. R. 27.* Detrectans
» tamen hoc ipso perdit legatum (saltem quod in præmium mu-
» neris ei relictum fuit) ceditque hoc aliis executoribus. *Molin.*
» *Lugo. Dian. p. 8. t. 5. R. 27. contra Wad.*

« Resp. 2. Si nullus à testatore nominatus est executor, execu-
» tio pertinet ad hæredem, etiam quoad legata pia; quo tamen
» casu Episcopus jure communi ad se pertrahere potest. *Laym.*
» loc. cit.

« Resp. 3. Executor non potest officio fungi per alium, nisi
» testator ei permiserit, aut nisi committatur executio nudi facti
» jam declarati. *Sanch. C. de Lugo. Dian. pun. 8. t. 5. R. 26.*

937. — « Quæres 1. An religiosus executor legatum in piis
» causas monasterio suo applicare possit?

« Resp. posse. Ratio est, quia, si quid obstaret, esset ex eo,
» quod executor etiam indigena eleemosynam sibi ex testamento
» applicare nequeat, nisi testator indigentiam ejus ignoraverit,
» aut ea postmodum supervenerit, cum, si eam cognovisset, cer-
» tum quid ei legaturus fuisse videatur. Sed hæc ratio non ligat,
» quia causa Monasterii distincta est à causa, seu persona professi,
» sicut causa Ecclesiæ à causa beneficiati. Unde etiam quivis jussus
» aliquid dare pauperibus, potest id tribuere cognatis, vel filiis
» suis, quia evidens est distinctio inter donantem et accipientem.
» *Sylv. Sanch. l. 6. c. 11. n. 56. V. Dian. p. 8. t. 5. R. 46.* Porro
» ad piis causas legata dicuntur, quæ intuitu pietatis relicta sunt,
» ministrum: 1. Loco, vel personæ sacræ. 2. Hospitali. 3. Confra-
» ternitatibus. 4. Pupillis et Orphanis. 5. Quod causa alimento-
» rum iis, qui indigent. 6. Quod causa studii, saltem Theolo-
» gici. 7. Ad constructionem monumenti. 8. Ad utilitatem publi-
» cam, v. gr. promunienda urbe in necessitate, vel viis reficiendis.
» *Dian. p. 7. t. 6. R. 29 et 30. ex Bald. et cæteris multis.*

938. — « Quæres 2. Quomodo relicta incerta executioni sint
» mandanda?

« Respondeatur 1. Si incertudo sit ex parte legatarii jure
» civili corruuit legatum: v. gr. quia sunt duo ejusdem nominis,
» et amicitiæ erga testatorem, jure civili corruuit legatum: in foro
» conscientiae tamen tenetur executor inter eos dividere æqua-
» liter, si in id consentiant. *Mol. etc. Dian. p. 3. t. 5. R. 58.*
» *Trull. d. 12. 2.* Legata ad causas pias ob incertitudinem loci,
» vel Ecclesiæ, non sunt caduca, sed plerumque pauperiori
» Ecclesiæ, vel xenodochio danda erunt. 3. Si incertudo sit ex
» parte rei legatæ, videndum an teritiros à natura habeat,
» ut v. gr. bos, et equus; vel ab arte et industria, ut domus,
» vestis, etc. Si à natura habeat, danda est una ex mediocribus;
» si ab arte, electio ad hæredem pertinet, qui rem in eo generè
» minimam danno satisfacit. Idemque dicendum est de legatis,
» in numero, pondere, et mensura consistentibus. Vide *Laym.*
» loc. cit. num. 7. 8 et 9. (*V. Not. LXXVIII. pag. 386.*)

« Resp. 2. Si acceperint summam pecunia distribuendam
» pauperibus, non tenent dare pauperioribus; possuntque etiam
» dare hospitalibus, Ecclesiæ (quæ ornamenti, vel fabrica in-
» digent), Monasteriis, vel iis, qui secundum suum statum non
» possunt vivere, sive ii sint opifices, sive altioris conditionis, etiam
» Nobiles, *Vasq. Mol.* et alii 8. dummodo tamen non constet,
» vel ex signis colligatur, aliam fuisse intentionem testatoris,
» quæ semper attendenda est, *Dian. p. 2. tit. 15. R. 8.* Si vero
» designaverint semel certos pauperes, non posse eos variare,
» docet *Wad.* sed affirnat *Lugo V. Dian. p. 8. t. 5. R. 50.* et
» *p. 2. t. 16. R. 19.* Possunt etiam sibi ipsis, vel suis cognatis, si
» verè pauperes sint et præsertim si testator id ignoraverit, eam
» applicare, *Wading. Dicastill. Dian. p. 8. tr. 5. R. 46 et 47.*

939. — « Quæres 3. An legata ad certas pias causas possint
» ab Executore, vel Episcopo commutari in aliud pium usum?
« Resp. 1. Si voluntas testatoris impleri potest justè, et honestè,
» non licet eam commutare in opus quantumcumque melius, nisi
» ex dispensatione Pontificis, et justa de causa, *Mol. Wading.*
» *Dian. p. 1. t. 17. R. 28. et p. 8. t. 5. R. 63. etc.* communiter
» contra *Vasq.* et aliquos, qui docent, Episcopum posse commu-
» tare in æquale, vel melius. Interduin tamen ad Episcopum,
» hæredes et executores pertinet, secundum epikeiam interpre-
» tari, non alienum esse à defuncti voluntate, si mutatio fiat;
» v. gr. si testator pecuniam Ecclesiæ leget ad calices comparan-
» dos, et Ecclesia non egeat calicibus, sed casulis. *Mol. Laym.*
» *l. c. n. 10. Vid. Vasq. opusc. de test. c. 8. §. 5. d. 3. n. 104.*
» *Trull. c. 18. d. 12. Barbos. de off. et potest. Episc. ** (*Vide*
» *dicta n. 931. vers. Qu. II.*)*

« Resp. 2. Si ad usum à testatore destinatum applicari nequeunt,
» non ideo sunt caduca, sed arbitrio Episcopi, et executoris ad
» aliam piam causam applicanda sunt: ita tamen, ut, quoad fieri
» potest, defuncti voluntas impleatur. Ratio est, quia is princi-
» paliter intendit in salutem animæ suæ ad Dei honorem relin-
» quere. *Molin. disp. 294. Bon. disp. 3. de cont. qu. ult. p. ult.*

» Barb. de Offic. Episc. * (Ex Trid. sess. 25. c. 8. Vide Salm. c. 5. n. 193. et vide dicta, n. 931. vers. Quar. II.) * »

Ex dictis resolvuntur sequentes Casus.

940. — « 1. Si testator pauperi determinato aliquid legarit, hic autem ante solutionem moriatur, hæres illud tenetur alteri pauperi dare, quia præsumitur legatum pium factum in beneficium animæ testatoris, adeoque designatio pauperis demonstrativa, non taxativa, facta fuisse : nisi tamen aliud constet, vel ex circumstantiis colligatur de testatoris intentione, de qua si neat dubium, manet data resolutio. Mol. Sanch. Bard. D. 6. c. 10. §. 7.

« 2. Si legata pia inveniantur inducta, et non constet de testatoris intentione, tenetur hæres ea solvere ; quia præsumitur id fortuitò, ac casualiter, et non ex testatoris voluntate accidisse. Barb. d. 6. c. 10. §. 17.

« 3. Si Testator legaverit summam pecuniae pro certo numero Sacrorum; hæres autem eam summam Sacerdoti cuiquam bono tradiderit, ac postea ob mortem dicti Sacerdotis, aliamve ob causam dubitet prudenter an Sacrificia illa sint peracta, non tenetur curare ea iterum celebranda; quia satisfecit testatoris voluntati. Barb. d. 6. q. 10. §. 22.

941. — « Quæres 4. Intra quod tempus, quo ordine et modo, hæredes et executores defuncti voluntatem exequi debeant et quis cogere possit? (V. Not. LXXIX. pag. 387.)

« Resp. 1. Teneri statim post aditum hæreditatem, confectumque inventarium, etiam intra annum, nisi justo impedimento excusentur. Imò in legatis piis intra sex menses, Mol. Vasq. Dian. p. 8. t. 5. R. 53. idque, etiamsi hæreditas non sit adita, eo quod hæres vel ante fuerit mortuus, vel eam repudiarit, Coor. et alii tres, Dian. p. 7. t. 6. R. 25. Unde si differant notabiliter (præsertim solutionem piorum legatorum), aut negligant exequi, graviter peccant, tenenturque damnum, quod alii ipsorum culpa acceperunt, compensare. Bon. d. 3. q. 18. p. 4. Nav. c. 25. Lugo. Dian. p. 8. tr. 5. R. 52. * (In foro igitur conscientia hæredes, et executores tenentur sub gravi statim implere legata (maximè pia), cum possunt. Ita communiter Salm. c. 5. n. 155. cum Lugo, Dian. S. Anton. Trull. etc.) *

« Resp. 2. Ab utroque Judice, Ecclesiastico, et seculari compelli possunt (si tamen laici sunt.) Quod si post annum à monitione judicis vel Episcopi exequi negligant, omni modo (excepta tota legitima, si hæredes necessarii sunt) ex testamento ipsis proveniente privantur. Vide Laym. l. c. tr. 5. c. 11. C. de Lugo. d. 26. de Just. Dian. p. 3. T. 3. R. 59. Valer. Trull. d. 11. imò, si intra annum negligant exequi, jus executionis devolvitur ad Episcopum, Molin. et alii 8. Dian. p. 8. t. 5. R. 40. nec admittitur purgatio moræ, Sanch. Dian. l. c. R. 33 et 34. Sed tenetur Episcopus exequi, removendo

» illos ab executione et emolumenis spoliando; atque in defectu Episcopi idem potest Metropolitanus. Molin. Merol. Dian. R. 57.

« Resp. 3. Executor tenetur omnia exequi secundum mentem testatoris; ad hoc tamen executor particularis non potest vendere bona defuncti, nisi hic ita statuerit : universalis autem potest, Lugo D. 24. sect. 16. Dian. p. 8. t. 5. R. 32. Neque potest unquam, inyito hærede, rem legatam dare legatario : quia non potest, nisi per Judicem, spoliare hæredem sua possessione, licet teneatur monere Episcopum, ut hæredem cogat, Sanch. Lug. Dian. p. 8. t. 5. R. 39; quod si bona non sufficient ad legata omnia solvenda, distribuenda sunt omnibus æqualiter pro rata (etiamsi sint pia; et licet uni res certa, et in individuo sit legata) nec licet uni p̄ se aliis gratificari : quia par omnium est ratio et jus. Sylo. Sanch. Bon. Dian. Trull. l. 7. c. 18. d. 12. (V. Not. LXXX. pag. 387.)

« Resp. 4. Tenentur Executores reddere rationem executionis (idque probabiliter, etiamsi testator eos hoc onere liberasset) exceptis iis, quæ testator jussit erogari secretò, Diana. p. 8. t. 5. R. 34. et alii 35. Possuntque ad hoc cogi ab Episcopo, vel Capitulo, Sede vacante, R. 36 et 37 et 62, nisi sint Regulares plenè exempti, quos cogi posse alii negant, affirmant alii, ut vide l. c. Denique non debetur iūs salarium, cum sit officium voluntarium amicitiae : si tamen damnum ex eo patientur, vel sint etiam administratores honorum, debet assignari à Justice, Lugo d. 24. sect. 16. n. 335. Vid. Dian. R. 39. Plura de executione pia et ultimarum voluntatum. Vide apud Trull. et Dian. ll. cc. et Barb. l. 3. de jure unio. c. 27. * (Nemo tenetur munus executoris exercere, nisi jam acceptavit, aut legatum accepit, alias legatum amittit. Salm. c. 5. num. 164. cum Dicast. etc.) *

DUBIUM V.

De iis qui testari, et hæredes institui possunt.

942. Qui testari possint? — 945. Qui possint hæredes institui?

— 944. Vide resolutiones. — 945. Quæ sit divisio hæredum? — 946.

An sit obligatio gravis relinquendi bona fratribus, et alii propinquis indigenitus? — 947. Quantum debeatur hæredibus necessariis? — 948. Quæ sint causæ justæ exheredandi filios? — 949. An ob nuptias cum indignis? Et vide dubia super hoc puncto, vers. Sed dubitatur. — 950. Vide alios casus, quando Testamenta infirmantur. — 951. Quid possint petere spurii à matre et patre? — 952. Quid, si pater relinquat bona alteri, ut reddat filio spurio?

— 953. Qui hæredes succedunt ab intestato? — 954. Quomodo facienda sit collatio inter fratres? — 955. An debeant conferri sumptus pro studio, Doctoratu, etc. — 956. An Patrimonium datum ad suscipiendois Ordines? — 957. An bona paterna, quæ filius expendit in ludis, etc.? — 958. An expensæ factæ in pupilli? — 959. An vestes, et similia data parentibus? — 960. Quid si conjuges transcant

ad secundas nuptias? — 961. De Falcidia, et Trebellianica debita hæredibus.

942. — « RESP. 1. Omnes homines liberam de suis bonis testandi facultatem habent, nisi naturali, aut positivo jure prohibentur. (*V. Not. LXXXI*, pag. 387.) Naturali autem jure testari velantur infantes, furiosi, amentes, nisi tamen lucida intervalla habeant, vel in una tantum materia delirent, et alii non, ut *Nao. Sanch. l. 1. de Matrim. dub. 8.* Quid autem sentiendum de eo, qui ex morbo aliquandiu delirat? Vide *C. Lugo d. 14. sect. 4.* Positivo autem, surdus simul et mutus à natura, prodigus, servus usurarius publicus, filius familiæ de bonis ad ventilis* (*etiam de consensu Patris, nisi ad causas pias, ex l. Qui in potestate 6. D. Qui testamenta, etc. et ex c. Licet de Sep. in 6.*)* (siquidem ante Clericatum advenerint, ut *v. C. de Lugo de just. d. 24. n. 67.*), impubes, captivus apud hostem. damnatus ad mortem, si bona ejus confiscantur, *C. Lugo l. c. n. 72.* professus religionem.

« Dico professus, quia novitius, cum adhuc sui juris sit, absque superioris licentia valide testari potest, etiam non servata juris solemnitate, ut habet *Trull. c. 18. d. 5. ex Sa, et Bonac.* et si quidem intestatus decadat, proximi consanguinei in bonis succedunt. Similiter Religiosus Societalis, post emissâ vota simplicia, etsi non licite, valide tamen potest testari; quia dominium bonorum suorum retinet impeditum quasi voto paupertatis, quoad dispositionem sine licentia superioris, non tamen ulla constitutione Canonica dispositio irritatur. Ita *Mol. Sanch. Laym.* qui addit, potestatem testandi, seu jure, seu consuetudine, etiam Religiosis ordinum militarium concessam, frequenterque a Pontifice concedi iis solere, qui extra clausum Beneficium, vel Episcopatum habent.

943. — « Resp. 2. Omnes homines, etiam amentes, surdi, muti, servi, imò et communitas, hæredes institui possunt, nisi specialiter prohibeatur. (*V. Not. LXXXII*, pag. 387.) Ita *Bon. de cont. d. 4. q. ult.* Quia ad hoc tantum requiritur plena potestas in disponentes et capacitas in hærede. Incapaces autem secundum jura sunt 1. Apostatae et Hæretici, eorumque receptores, defensores, fautores: licet probabile sit eos ante sententiam judicis ad restitucionem non teneri, eo quod hoc jus in eo rigore non sit receptum, *Less. l. 2. c. 19. dub. 5.* *Sanch. l. 2. c. 14. n. 31. 2.* Civitas hostium et communitas Juðæorum. 3. Damnatus ad metalla; persecutores et percussores Cardinalium, et qui ob crimen active intestabiles sunt. *Less. l. c.* Adde casus, in quibus aliqui excluduntur à bonis defuncti; ut 1. Hæres (uti et legatarius) qui testatorem occidit, *l. ult. §. ult. ff. de bonis damnatorum.* 2. Idem si testatori prohibuit testari, aut testamentum revocare, aut si ad uxorem testatoris accedit. 3. Si dum testator mente captus fuit, hæres illius cum non habuit, aut si captivum redimere neglexit. Vide *Mol. d. 168 et 202. C. de Lugo d. 24. n. 75.* »

Unde resolves:

944. — « 1. Hæredes institui possunt profundi Ordinum, quibus permisum est bona immobilia in communi possidere, eorumque nomine monasterium succedit. Tales autem sunt omnes fere religiones, excepto Ordine Minorum de Observantia, et Capuccinorum. Ratio est, quia illi sunt incapaces, secundum *Trid. Sess. 25. c. 3.* Vide *Sanch. l. 6. c. 18. Bon. l. c. Laym. l. 3. t. 5. c. 15.* licet contrarium probabilitus esse putet *Wading. tr. de cont. l. 4. d. 1. §. 5.* Vide *Dian. p. 9. tom. 9. R. 16.*

« 2. Testator potest quemvis extraneum instituere hæredem nulla facta mentione consanguineorum collateralium, etiam fratri pauperis, dummodo absit scandalum, et gravis necessitas illorum: quia nullo jure prohibetur, et bona sunt ipsius, de quibus disponit libere, *Bon.* et alii 5. *Dian. p. 1. t. 8. R. 83 et 85.* Item *p. 5. t. 3. R. 114.*

945. — « Quæ sit divisio hæredum?

« Respondetur: Hæres alias est ex testamento, alias ab intestate. Hæres ex testamento, vel est universalis, sive ex asse; vel partialis, seu ex parte tantum, v. g. ex triente, vel dodrante, vel quadrante. Uterque horum vel est hæres necessarius, qui necessariò institui debet, ut sunt omnes in recta linea descendentes, et post hos ascendentes, nisi sit causa justa exhærendi, vel non necessarius, quem testator potest instituere, et non tamen cogitur. *Laym. c. 5. n. 9.* »

946. — An testator teneatur sub gravi obligatione relinquere bona cognatis, qui non sunt hæredes necessarii, si ipsi graviter indigent? Loquendo de fratribus, aut sororibus, negant *Salm. c. 5. n. 87.* et dicunt esse obligationem tantum sub levi, nisi illi sint in extrema paupertate, et citant *Lago de Just. D. 24. n. 175.* et *Dian. p. 1. tr. 8. R. 85.* Sed ipsorum pace nec *Lugo*, nec *Diana* hoc dicunt, sed isti cum *Slyoest. Sa, Bon. et Beia* assentunt absolute esse obligationem relinquendi bona fratribus graviter egentibus, saltem quantum sufficiat ad sublevandam ipsorum indigentiam, juxta præceptum caritatis; et cum haec sit materia gravis, non videmus qua ratione possit negari, quod caritas ad hoc graviter obliget. Confirmatur ex eo, quod communiter docent *Laym. de Just. tr. 4. c. 13. n. 5. cum Ang. Abb. Slyo. Sa, etc.* et idem *Salm. de 4. Præc. c. un. n. 69.* cum communi, scilicet quod unusquisque tenetur fratribus alimenta præstare; adeo ut Clerici beneficiati teneantur ex fructibus Beneficii præferre fratres graviter indigentes aliis pauperibus, prout dicunt *Salm. l. c. cum Azor. Slyo. Fag. Ang. etc.* Eadem igitur obligatio, quæ urget in vita, urget etiam in morte. Et hoc non tantum ex generali præcepto caritatis, sed ex obligatione speciali pietatis, quam habemus erga fratres, et propter quam certum est læsionem in fratres habere speciale malitiam, in Confessione explicandam, ut communiter dicunt DD. cum *Lugo de Poenit. D. 16. n. 305.* et *Salm. eod. tit. c. 8. n. 82 et 87.* Hinc censamus omnino dicendum

cum Spor. de 4. Præc. c. 5. n. 66. et Ronc. de Contr. c. 4. Reg. i. in præxi (qui citat etiam Lugo loco supra cit.), quod idem vinculum pietatis , graviter obligans ad fratres non laedendos , obligat etiam sub gravi ad subveniendum eis in gravi necessitate præ omnibus alis pauperibus , sive operibus piis... Addit Ronc. ib. quod , si fratres sint pauperes , etiamsi gravem indigentiam non habeant , adhuc est saltem veniale eos præterire .

Erga verò alios consanguineos remotores , putat Spor. I. c. adesse eamdem obligationem gravem eis succurrenti , si gravi vel adhuc ordinaria paupertate laborent ; quia censem offensam adversus eos diversam etiam speciem afferre . Attamen cum hæc opinio sit singularis hujus Auctoris , et communis sit sententia opposita , nempe quod peccata contra ipsos speciem non mutet , ut docent Lugo de Pænit. D. 16. n. 308. Bon. eod. tit. q. 5. sect. 2. p. 2. §. 3. n. 15. Salm. de Pæn. c. 8. n. 89. Croix l. 6. p. 2. n. 1009. cum Dic. etc. Hinc non videtur adesse gravis obligatio ipsos præferendi aliis pauperibus . E converso , quia (ut dicunt Lugo et Salmant. II. cc. cum Tamb. Exp. Conf. c. 5. §. 2. n. 9.) offensa cognitorum , extra fratres , saltem aggravat culpam , esto speciem non mutet , ideo puto non excusari à veniali præteritionem ipsorum , si graviter indigeant , cum erga ipsos etiam adsit aliqua , licet non ita stricta obligatio pietatis .

947. — « Quæres 2. Quantum hæredibus necessariis debeatur ? » (V. Not. LXXXIII , pag. 388.)

« Resp. Jure novo legitimam portionem descendantium esse trientem hæreditatis , si non sint plures quam quatuor liberi ; si plures , semissem . Similiter ascendentium portio , etsi unus tantum sit , est triens hæreditatis , * (Sive tertia pars , ex communi DD. ut Salm. t. 6. n. 83.) * idque absque ullo gravamine , modo et conditione ; alioqui pro non appositis habentur . Quod si autem alicui ascendentium , vel descendantium portio legitima non relinquatur , competit ei actio ad petendum comple- mentum , vel ad rescindendum testamentum , ut ipso jure nullum , maximè si causa idonea exhaeredationis non sit in certa , et probata . Laym. c. 8. num. 10. »

948. Justæ causæ exhaeredandi filium sunt ex Salm. c. 2. n. 90
1. Si filius , cum peccato gravi , manus injiciat in parentem , aut ei contumeliam dicat , aut eum conetur occidere . 2. Si accuset parentem , aut sit testis vel procurator contra eum in causis criminalibus mortis , exilii perpetui , vel infamiae , aut damni gravis ; nisi crimen sit hæresis , vel læsæ Majestatis . 3. Si rem habeat cum uxore , vel unica concubina patris . 4. Si nolit fidejubere ad liberandum patrem a carcere . 5. Si prohibuit parentem testari . 6. Si filia , recusato justo Matrimonio , luxuriosa ut meretrice vivat ; non verò , si nubat contra parentum voluntatem . (V. Not. LXXXIV , pag. 390.)

949. — Quæritur hic autem , an Parentes possint exhaeredare filios nubentes cum indignis ? Affirmant Baldus , Goffred. et alii avud Sanch. de Matrim. l. 4. D. 24. n. 2. ex ex Authent.

Ut cum , de Appel. §. Aliud quoque ; ubi dicitur filium exhaeredari posse ob gravem injuriam Patri illatam ; et talen hanc esse dicunt . Sed omnino negandum cum Sanch. n. 3. ac Suar. Sot. Mol. Palud. Tab. etc. apud ipsum , ac Bonac. de 4. Præc. p. 5. §. 3. n. 3. Ratio , quia in præfata Authentica expresse declaratur eo solo casu posse filiam exhaeredari , quo filia minor 25 annis , rejectis nuptiis à Patre oblatis , luxuriosa vixerit . Utrum autem adhuc in hoc casu possit Pater filiam exhaeredare ? Negant pariter Conc. l. c. et Sanch. l. 4. D. 25. n. 2. cum Abb. Nav. Suar. Sylo. Ang. Henr. et aliis plurimis . Ratio , quia jus Civile in hoc correctum est à Canonico , argumento cap. Gemma de Despons. ubi , ad servandam libertatem in Matrimonio , irrita declaratur quæcumque poena in sponsalibus apposita : Cum autem in Matrimonio ratio Sacramenti sit dignior ratione contractus ; ideo ad Potestetatem ecclesiasticam principaliter pertinet de Matrimonii disponere , et refellere statuta illa civilia , quæ omnimodam libertatem in Matrimonii diminuunt . Contradicunt tam Sotus , Mol. Salm. Led. Vega , Viger. et alii apud Sanch. l. c. n. 1. horumque sententiam Bon. vocat probabilem , et Sanch. probabilissimam . Ratio , quia in dicto c. Gemma , sermo est de poena , cui sponsi ulti se subjiciunt , et ad quam nullo modo obstringebantur , nisi per pactum , quod quidem adversatur Matrimonii libertati ; sed in nostro casu agitur de poena , quæ filiis justè infligitur ; juste enim ex omni jure filii privantur legitima , quando grave crimen contra Parentes committunt ; quale autem majus crimen , quam rejiciendo honestas nuptias velle filiam se prostitueri ? Utraque sententia est probabilis , sed hæc secunda videtur probabilius juxta dicta n. 337. Tantò magis , quia etiam poena apposita in sponsalibus parti injustè resilienti , valet ex probabili sententia , ut dicemus de Matr. lib. 6. num. 852. vers. Hic autem . Alia vide ap. Salmant. c. 2. n. 90. Filii è contrario Parentes exhaeredare possunt ob similes causas , quas videre poteris apud Salm. num. 91.

Sed dubitatur 1. an in casibus enumeratis possint Parentes filii etiam alimenta denegare . Affirmant Vasq. et Sylo . Sed communius , et longè probabilius negant Salm. n. 92. cum Trullench. et Villal. si filii aliunde alimenta non habeant ad vitam necessaria : ista enim semper debentur , saltem ex jure Canonico , et naturali , et etiam dico de jure civili ex quo tamen exhaeredare filium conceditur Parentibus , non autem alimenta denegare .

Dubit. 2. Si pater justam causam habens , de facto tamen non exhaeredet filios , an possint isti privari hæreditate ? Respondendum negative cum communi , ita Mol. Lugo. Dicast. Trull. et Salm. n. 93. Ratio , quia exhaeredatio non ex jure naturali , sed vim habet ex jure civili ; quo insuper sancitur , ut causa exhaeredationis , non solum in testamento inseratur , sed etiam legitimè probetur , ita in Auth. C. de Liberis. etc.

Dubit. 3. An pater possit exhaeredare filium ob causas similes

enumeratis? Affirmant *Tap.* *Vasq.* *Villal.* etc. Sed negant probabilitas *Salm. c. 2. n. 94.* cum *Lugo*, *Mol.* *Lop.* etc. Cum in penabilibus non fiat extensio de casu ad casum: maxime quia in Jure prohibetur exhaeredatio ob alias causas quam expressas, ex *Authent.* Ut cum *Ap. §. Aliud.*

Dubit. 4. an pater recipiens filium in suam gratiam, et injuriam remittens, possit adhuc exhaeredare? Negantum cum *Salm. n. 59.* *Trull.* *Lugo*, *Mol.* *Villal.* etc. communiter: quia remissa injuria, pater non habet amplius justam causam exhaeredandi.

Dubitat. 5. An si filius pœnitentiam agat de crimen patrato contra patrem ante ejus mortem, possit pater eum exhaeredare? Negant *Trullench.* *Sylo.* etc. Sed probabilitas affirmant *Lugo D. 15. n. 108.* et *Salm. n. 96.* cum *Vasq.* et *Mol.* quia pœnitentia, in foro humano à pœna delinquentem non liberat.

930. — « His addit. I. Rumpi testamentum ob posthumum præteritionem (*V. Not. LXXXV*, pag. 390) II. Peccare parentes, si absque justa causa ex inordinato affectu erga liberos successōnōis inæqualitatem inter eos instituant. Justæ autem causæ hujus inæqualitatis erunt merita, et obsequia majora, si pusilli magnō sumpto in studiis ali debeant: si qui plus egere videantur, *Dian. p. 1. tom. 8. R. 83.* Si quis in studiis sustentatus sit Doctor, possitque lucrari, et alii secus: imò pater id, quod habet supra partes legitimas filiis debitas, potest de rigore relinquerē extraneo, *Trull. c. 18. d. 19.* *Bonac.* *Dian. p. 1. t. 8. R. 83.* III. Liberos naturales (*V. Not. LXXXVI*, pag. 391.) nisi legitimati sint respectu patris non esse hæredes necessarios, respectu tamen matris esse; idque æquali jure cum legitimis: Quòd si tamen pater liberis caret, naturales potest instituere hæredes, modò parentes superstites legitima portione non priuentur. IV. Fratrem, et sororem tunc tantū posse infirmare testamentum, si persona infamis instituta sit. *Laym. l. c. n. 12. 13.* V. *Bonac. d. 3. de contr. qu. ult. p. 3.* V. Patrem non posse expensas factas pro filio in studiis litterarum repetrere, siquidem eas liberaliter fecit, vel donavit; secus si habuit animum repetendi, et computandi in legitimam. Quòd si pater non repetit, quando potuit, non tenetur filius eo mortuo in divisione conferre in commune, quia præsumi potest liberaliter factas, vel condonatas, nisi aliunde constet contrarium, *Azor.* *Villal.* *Trull. t. 1. l. 4. c. 1. d. 3.* V. supra c. 3. d. 2. de Donatione.

931. — Hic Quæritur I. An filii illegitimi (*V. Not. LXXXVII*, pag. 391.) possint succedere Parentibus? Ante omnia advertendum, filios illegitimos alios dici *naturales*, alios *spurios*. *Naturales* dicuntur ii, qui nascuntur ex Parentibus solutis, inter quos matrimonium bene contrahi poterat, vel tempore conceptionis, vel tempore nativitatis. Omnes alii dicuntur *spurii*, nempe si nascantur ex Parentibus incestuosis, vel adulteris, vel voto solemni ligatis. Istorū autem aliqui dicuntur geniti ex damnato concubitu, nimirum quando ob copulam est imposita Matri

pœna mortis, putà si ipsa coierit cum ascendeante, vel descendente, vel si cum adulterio intercessit incestus, et in aliis casibus apud *Salm. c. 5. ex n. 48.*

Certum est autem, quòd Parentes tenentur alimenta præstare filiis, etiam spuriis, et adhuc ex damnato coitu natis, si isti nequeant aliunde sustentari. Et in hoc merito jus Canonicum in c. *Cum haberet, de Eo qui duxit, etc.* correxit jus Civile in *Authent.* *Ex complexu. C. de Incest. Nupt.* ubi vetitum erat spuriis etiam alimenta præbere. Quoad successionem verò, filii *naturales*, si Pater careat filiis legitimis, de jure novo communi (*Auth. Licet. C. de Natur. Lib.*) possunt succedere Patri in omnibus bonis; V. *Lugo D. 24. n. 88.* et *Less. c. 19. n. 71.* Si autem Pater habeat filios legitimos, potest ipse relinquere naturalibus duodecimam partem bonorum, *Lugo. ib.* Et deficientibus filiis legitimis, naturales succedunt ab intestato Patri (non relinquenti tamen uxorem) in sextam partem hæreditatis, dividendam cum Matre, *Lugo n. 90.* Ipsi verò filii naturales, succedunt Matri æquè ac legitimis, non solum ex testamento, sed etiam ab intestato, *Lugo n. 91.* Filii autem *spurii* præter alimenta nihil penitus ex quocumque titulo possunt recipere à Patre, neque inter vivos, neque ex testamento, aut ab intestato; et si quid accepterint, tenentur in conscientia restituere hæredibus Patris. Ita communiter *Salm. c. 5. n. 62.* *Croix l. 3. p. 2. num. 1164.* *Less. c. 19. n. 58.* *Lugo. D. 24. n. 92.* et *Sanch. Cons. l. 4. c. 3. dub. 3. n. 4.* et vocant prædicti *Less.* *Lugo* et *Sanch.* omnino improbabilem opinionem *Soti*, *Led.*, et *Angles* dicentium posse in conscientia spurious accipere inter vivos aliquid à Patre, modò non sint filii Clerici, vel Religiosi. Ratio, quia isti spuri effecti sunt per legem omnino incapaces in odium Genitorum, ut habetur ex *Novella 74.* (*mihi 89.*) c. 6. tit. *Quib. mod. nat. fil.* ubi dicitur: « Nulla eis participanda clementia est, sed sit supplicium etiam hoc Patrum, ut agnoscent eos nihil habituros. »

An autem spurius possit succedere matri? Negant *Coo.* et *Mol. ap.* *Less. l. c. n. 64.* qui hanc veriorem sententiam putat; sed dicit contrariam non esse improbabilem (et merito, cùn textus cit. loquatur de solis parentibus); sicut neque probabilem censem sententiam, quam tenent *Sa.*, *Henr.* scilicet quòd possit spurius retinere ea quæ Mater ipsi reliquit, donec à Judice per sententiam illis privetur.

932. — Quæritur II. Si Pater instituat hæredem amicum, cum pacto, ut bona reddat spuriu, et hæres acceptet, an iste teneatur reddere in conscientia? (*V. Not. LXXXVIII*, pag. 392). Adsum tres sententiae probables, ut aiunt *Salm. cap. 5. c. n. 69.* Prima dicit, talem hæredem posse retinere, et pro suo arbitrio potest dare spuriu, ex sua gratuita donatione, et contra potest negare, si velit: Quia ex una parte promissio illa contra leges eum non obligat; et vice versa verè est hæres, et dominium acquirit hæreditatis. Ita *Sanch. d. c. 3. dub. 20. n. 9.* *Mol. D. 169.* *Less. c. 19. n. 60.* et *Lugo D. 24. n. 95.* qui vocat hanc

veriorem, et communem cum *Vasq. Dian. etc.* Secunda sententia, mihi probabilior, dicit hæredem teneri bona restituere hæredi ab intestato, qui ex una parte non tenetur illa tradere spurio, cùm non teneatur gravamen illud observare, utpote appositorum contra legem; ex altera non potest hæreditatem retinere contra voluntatem Testatoris, qui nunquam intentionem habuit, ut apud eum bona remaneant. Ita *Sot. l. 4. de Just. q. 5. art. 1. ad 4. item Salon. Led. Trull. apud Salm. l. c. num. 70.* et valde probabilem hanc vocat *Sanch.* Tertia vero sententia, quam ut non minus probabilem enixe tenuunt *Salm. n. 73.* et non immerei, tenet hæredem bene acquirere hæreditatem, sed ex justitia pacti initi teneri eam reddere spurio. Ratio, quia promissio illa facta in pretium hæreditatis promissæ, satis obligat hæredem ex justitia, postquam hæreditas est tradita; maximè, si ideo hæres aliquam partem bonorum sibi acquisiverit. Ad objectiōnem autem, quod illa promissio non obliget, tum quia facta est contra legem, et in ejus fraudem; tum quia gravamen illud, sive conditio est turpis, et ideo rejicitur à lege: Respondent, aliud esse quod promissio sit contra legem, aliud quod materia sive res fuerit promissa contra legem; Promissio enim facta ad obtinendam rem turpem, illicita quidem est, ac invalida ante traditionem rei turpis; postquam vero res turpis jam est tradita, promissio pretii valet et obligat, ejusque impletio licita est. Sicut enim qui promittit pretium meretrici, illicitè promittit, et ante copulam non tenetur promissionem implere, at copula secura, licite pretium tradit, et ex justitia tradere tenetur, ut diximus *n. 712.* Ita à pari, quamvis hæres illicitè promittat tradere spurio hæreditatem, et peccet promittendo, quia fraudat legem; licite tamen potest, et debet ipsi tradere hæreditatem ex pacto initio, postquam Testator ipsi hæreditatem reliquit.

955. — Quæritur 3. Qui hæredes succedant ab intestato, aut testamento rupto, vel irrito? (*V. Not. LXXXIX, pag. 393.*)

« Resp. I. Ante omnes alios patri succedere legitimos liberos, et in demortuorum locum nepotes. II. Deficientibus descenditibus, patrem, et matrem defuncti, et in eorum locum avos, et avas. III. His quoque deficientibus, fratres, et sorores ex utraque parte conjunctos; idque æquis portionibus, exclusis clisis iis, qui ex solo patre, vel matre conjuncti sunt. IV. Si ex fratribus vel sororibus utrumque conjunctis unus mortuus liberos reliquerit, succedunt hi loco parentis sui cum patruis, non in capita, sed in stirpes. Si tamen fratres et sorores utrumque conjuncti omnes mortui sunt, tunc eorum liberi, exclusis patruis ex una tantum parte conjunctis, non in stirpes, sed capiata, adeoque æquis proportionibus succedunt; quia duorum fratrum filii, non suorum parentum loco, sed jure propriæ conjunctionis succedunt. Cùm ergo æqualiter juncti sint, æquales etiam in portione hæreditatis esse debent. * (Ita *Salm. n. 106. cum Lugo. Mol. etc. contra alios.*) * V. Deficientibus fratribus, et sororibus utrumque conjunctis eorumque liberis.

» succedunt fratres et sorores, ex una tantum parte conjuncti, hoc tamen discrimine, ut qui ex parte patris sunt juncti succedant in bona à patre provenientia, in reliquis æqualiter omnes. VI. Si fratres et sorores, eorumque filii deficiant, succedunt propinquiores collaterales, usque ad decimum gradum: et fit talis successio in capita, nulla habita ratione, an ex altera parte, an ex utraque sint conjuncti. * (*Auth. post Fratres. Cod. de Legat. Hered.*) * VII. In horum defectu succedit uxor, et denique in illius morte fiscus secularis in bonis omnibus laici ab intestato defuncti: fiscus autem Ecclesiasticus in bonis Clerici, *Laym. c. 6. n. 1. 2. 3 et 4.*

954. — Hinc quæritur 1. quomodo facienda sit inter fratres collatio honorum à parente defuncto provenientium? (*V. Not. XC, pag. 394.*) Hæc collatio, licet de jure antiquo locum haberet tantum, quando filii ab intestato Patri succedebant, de jure tamen novo, ex *Auth. de Trient. et Sem. §. Illud*, tenentur semper filii conferre bona à patre obtenta, nisi pater expressè eos à collatione exemerit; vel nisi aliquis eorum nolit habere cum aliis portionem, contentus iis, quæ in vita de bonis defunctorum habuit. Poterit tamen petere, si aliquid à patre in dotem, vel causa matrimonii aut simili ei fuerat promissum, nisi promissione illa aliorum legitima lèsa fuerit, *leg. penult. et ult. ff. de Coll. Salm. de 4. pr. c. un. n. 75. cum communi.*

955. — Quæritur 2. an sumptus à patre pro filii studio, librī, Doctoratus gradu facti, debeant in collationem, et portionem bonorum afferri? Resp. negativè cum communi, quia hæc cedunt in bonum commune, *Salm. ib. n. 76. cum Nao. Mol.* Nisi (dicunt *Nao. Sylo. etc. ibid.*) in manu Patris aderant bona propria filii, v. gr. castrensis, vel quasi castrensis; tunc enim censemur de illis filium in studiis sustentasse. (*V. Not. XCI, pag. 394.*)

Extendunt 1. hanc doctrinam ad expensas factas, pro aliqua dignitate, tunc enim præsumitur Pater potius eas donasse; nisi aliud expresserit, aut sumptus scripserit in libro rationem cum filio, quia ex hoc contrarium judicatur. Extendunt 2. ad expensas factas, ut filius militiam ingrediatur, vel oblineat beneficium, vel ut liberetur à vinculis aut à poena criminis. Ita *Salm. ibid. num. 77. cum Mol. etc.* Extendunt 3. ad expensas actas pro filii honesta recreatione, *Nao. Sylo. cum Salm. ib.*

956. — Quæritur 3. an conferri debeat Patrimonium à Patre filio donatum ad sacros Ordines suscipiendos, si donatio lèdat aliorum legitimam? Negant *Gomez, Pereira, et alii ap. Salm. ib. n. 73. Conc. Trid. sess. 21. c. 2.* ubi prohibetur omnis alienatio Patrimonii. Affirmant verè probabilius *Lugo D. 5. n. 37. Salm. num. 79. cum Vasq. Mol. Led. Bon. etc.* quia donatio, quæ lèdit aliorum jus, est jure naturali illicita. Concilium autem (respondetur) non absolute prohibet Patrimonii alienationem, sed tantum quando Clericus aliter decenter vivere nequit: Hinc licet Clericus potest sponte Patrimonium conferre, spe majorem portionem consequendi. *Salm. n. 81.*

937. — Quær. 4. an filius conferre teneatur, quæ de bonis paternis male expendit in ludis, meretricibus, etc.? Affirmant *Nao. Sylo. Bon. Vasq. etc. ap. Salm. ibid. n. 82.* modò expensæ fuerint in magna quantitate, et pater eas non remiserit. Negant verò *Salm. num. 83. et tr. 13. c. 5. n. 44. cum Mol. Sot. Fag.* modò filius plus non consumperit male, quam Pater contentus fuit, ut in suam sustentationem, et honestas recreations expenderet: Secus, si expensæ excessissent. His autem limitationibus utrimque positis, facilè hæc duæ sententiæ conciliantur.

938. — Quær. 5. an expensæ factæ à Patre in die nupliarum sint in collationem adducendæ? Resp. negative cum communi, etiamsi filius habeat bona propria, nisi aliud expressè constet de voluntate Patris, *Nao. Mol. Bon. etc. cum Salm. de 4. Præc. n. 85.*

939. — Quær. 6. an mobilia, vestes pretiosæ, et similia data à Parentibus, sint in collationem afferenda? Affirma, nisi Parentes expressè aliud disposuerint ex *I. Ut à litteris, et I. Illud C. de Collat.* Et idem de arrhis, et muneribus, *Salm. ib. n. 86. cum comm. Sanch. Bon. etc.* Idemque dicunt de vestibus pretiosis datis à viris uxoribus, constante matrimonio. Secus vero dicendum de vestibus ordinariis.

940. — « His adde 1. Si uxor (*V. Not. XCII, pag. 395.*), suscepit ex priori marito liberis, ad secundas nuptias transit, quidquid à priore marito, donatione, aut testamento acquisivit, ejusdem matrimonii liberis cedere. Similiter, si maritus alteram uxorem ducat.

941. — « Adde 2. Hæredem adeundo hæreditatem (*V. Not. XCIII, pag. 395.*) non commoda tantum, et jura, sed etiam debita, et onera realia defuncti in se transferre. Interim tamen duplice beneficio gaudere: 1. ut supra vires hæreditatis non obligetur; 2. quod deductis expensis funeris, et solutis debitis, quartam partem (*Que vocatur Falcidia in legatis, sive donationibus causa mortis, non verò in legatis piis; ut Salm. c. 5. n. 196. Trebellianica autem in fideicommissis.*); * hæreditatis obtinere debeat hæres, vel hæredes, et si eam non habent, legatis, non tamen piis, ut notat *Trull. l. 7. c. 18. d. 12. ex Authent. similiter C. ad legem Falc.* detrahere possunt, beneficio legis *Fal. Laym. l. 3. t. 5. c. 6. n. 7. Sanch. l. 4. c. 15.* Ut autem hoc beneficio frui possit hæres, confiscare tenet inventarium * (*Intra 30 dies, et per alios 60 concludere §. Si autem. D. Jur. Del. l. 6. Tit. 6. p. 6. Nisi adsit legitimum impedimentum.*); * tametsi hanc obligationem testator possit remittere, respectu legatariorum, et fidei commissiorum, quibus ex mera liberalitate aliquid relinquunt, non tamen respectu creditorum, quibus præjudicare non potest. Universim enim ab onere inventarii, et à rationibus reddendis eos, quibus potest relinquere bona, sine onere dandi par tem aliis, potest liberare, iisque concedere, ut eorum dictis vel juramento stetur, *Mol. C. de Lug. d. 34. s. 8. n. 236.* »

TRACTATUS SEXTUS.

DE PRÆCEPTO OCTAVO, NONO, DECIMO, ET PRÆCEPTIS ECCLESIE.

CAPUT I.

De Præcepto Octavo.

« PROHIBETUR hic omnis injusta læsio famæ, et honoris proximi, ac præcipue omnis falsitas, et mendacium, ac læsio veritatis, quæ sit tum in judicio falso accusando, vel verum celando, de quo supra; tum etiam extra, perniciōse mentiendo, secreta revelando, de quo vide *Bon. de rest. d. 2. p. ult. Laym. l. 3. p. 2. q. 5.* ac denique detrahendo. »

DUBIUM I.

Quid sit suspicio, judicium temerarium, et dubitatio, ac quale peccatum.

962. De Judicio temerario, et quando est mortale. — 963. De suspicione, et Dubitatione temeraria. — 964. An hæc pertingere possit ad mortale? — 965. Quomodo discernatur Judicium a Suspicione?

962. — « SUPPONO hæc tria differre inter se, quod Judicium sit firma animi sententia, seu assensus indubitus; Suspicio, assensus inchoatus, quo quis inclinat in unam partem, judicans probabiliter, latere aliquod fundamentum opinandi; dubitatio autem non est affectus (nisi causaliter), sed quasi suspensio animi, in neutrā partem inclinando. Quæritur ergo hic non de suspicione, et judicio prudenti, quod sufficientibus indicis nititur, sed de imprudenti, et temerario quod iis destituitur. Majora autem indicia requiruntur ad judicium, quam ad suspicionem; et ad hanc, quam ad dubitationem.

« Resp. 1. Judicium temerarium, cum plena advertentia, de gravi malo proximi, communiter est mortale, contra justitiam. Ita *Fill. Less. c. 29. l. 2. Laym. l. c. t. 3. c. 2. Ratio est, quia proximo fit gravis injuria, dum sine causa improbus habetur, cùm habeat jus ad bonum nomen, et famam: præterquam quod ex his judicis plerumque gravia mala sequantur. In Confessione tamen non opus est explicare speciem mali judicati, cùm omnia uni justitiæ commutativæ in specie infima adversentur.* » *Esc. E. 10. c. 4.*

« Dixi, communiter; quia, si judicium habeat magnam proba-